

veg. supra. — ¹⁶ Un *enxavencar* que s'usa a Eivissa per 'ensopegar' em sembla ser la forma mossàrab d'aquest *INCIPPICARE > **ençapenkar* (amb propagació de nasal) i -p- > -b- per arabitació. — ¹⁷ Cobla atribuïda a Joan Scrivà (34) per Alart (*InuLC*) i Careta (*Barbr.*, p. 327) (ambaixador dels reis Catòlics, MilàF, O. C. III, 361). *AlcM* atribueix els dos darrers versos al *Passi en cobles* de Fenollar-Martínez, també val. i d'aquells anys.

ENSOPIR, format com a derivat culte del ll. *sōpire* 'abaltir, ensopir, adormir' (mot de la mateixa arrel indoeuropea que *sop-no-* > *somnum*, i que el gr. *ὑπνος*). □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

Que altrament només registra *ensopit* «amodorrado, azorrado» i *ensopiment* «modorra, sopor»; *ensopir* «causar ensopiment», Lab. 1839. No sols manquen del tot en els escriptors medievals sinó també en els vells lexicògrafs (JMarc, Aversó, Busa-N., OPou, DTò., Lacav.). En llengua d'oc i francès és més antic, si bé també cultisme fonèticament: oc. *sopir* en un text en vers de c. 1500; i en tres de gascons en prosa també de c. al S. xv (*PSW* VII, 620; cf. Rayn. v, 266), i en francès no sols apareix *assoupir* des del S. xv, sinó que abans s'havia usat *assouvir*, si bé la formació d'aquest és més complexa (hi ha encreuament amb *ASSEQUI*) i ni abans ni després *assouvir* no tingué —o no tingué solament— aqueix sentit; l'it. *assopirsi* «adormentarsi» ha estat sempre mot impopular [Boccaccio].

Això ens podria fer sospitar que en català vàgim rebre'l per conducte de les llengües de França, però no és pas clar, perquè llavors hauríem d'esperar un ambient i una semàntica més erudits entorn del mot; i aquest, al contrari, pertany a l'ús més general i popular, tant en el Princ. com a les Illes. L'acc. mèdica i la muntanyenca 'sobresoir-se un plet' (*DAg.*) suggereixen que entrés com a terme de facultatiu (juristes, metges), que aviat en propaguessin l'ús, i els lexicògrafs no tingueren pressa a registrar-lo essent comprensible per a tota persona que sabés una mica de llatí. De tota manera aviat el trobem en els escr. Renaix: «a deixondar a l'esperis lo rey dels hèroes ve, / que, vora el promontori de Gades, *ensopida*, / somnia encara estrènyer les filles que no té», *Atl.* x (4c; no encara en la versió de 1867); «l'amor que el teu cor agensa / tes potències fa *ensopir*», Marian Aguiló (c. 1860?); «esguardà 'l nen ab aquells ulls d'indiferència que l'*ensopiment* dóna», Noller (*La Papallona*, 181); «l'envoyament d'un dia lleganyós acabava d'*ensopir* los sentits» i «feya un dia *ensopit*», Pons i Mass. (*Trascant p. l. S.*, 9, 52).

DERIV.: *Ensopidor*. *Ensopiment* [Belv., i supra]. *Desensopir* [Noller]; *desensopidor*, *desensopiment*. *Assopint* (S. XVIII, *DAg.*). *Sopor* [S. XIV?, Marsili?; JRoig]: «Déu --- / dona formà / d'una costella, / jus la mamella / sens despertar / ni destorbar / lo lur *sopor*» (*Spill*, 10307), pres del ll. *sopor*, -oris, id.; cpt. *soporifer*; *soporific*; *soporós*. *Sòpit* [1803, Belv.: «gravedine affectus; i ja l'usà Verdaguier amb aqueix

accent»] «lo rossinyol no hi canta, que gemega / --- / lo vent que, *sòpit*, en lo bosc dormia, / se remou tot plegat com una feta / s'ohuen lladrucs somorts a dins lo còrrec / ---», *Canigó* x, v. 15; pres del ll. *sopitus*, per via artificiosa i recent, amb un desplaçament d'accent, que al principi seria mer barbarisme, i després es consolida per l'analogia d'adjectius llatinitzants però més popularitzats (no pas «per efectes expressius» <!> com diu estranyament *AlcM*), tals com ¹⁰ *atònit*, *estúpid*, *estòlid*, *túmid*, *túrgid*, una mica a la manera del desplaçament produït en el mateix sentit en *pèrit*, *púdic*, *fàstic*, o en sentit oposat en *humit*, *esperit*, i també per la diferència d'accent entre participis com ll. *abolitus*, *abhorritus*, *commonitus*, *conditus*, etc. i els corresponents catalans en -it; *sopitesa*.

Ensordar, *ensordiment*, *ensordir*, V. *sord* *Ensornegut*, V. *sorneguer* (*sorna*) *Ensorrada*, *ensorrament*, *ensorrar*, *ensorro*, V. *sorra* *Ensortilla*, *ensortillar*, V. ²⁰ *sort* *Ensossiada*, *ensossiar* (*ensoci-*), V. *ensulsiar* (*SOLSIR*) *Ensostrada*, *ensostrament*, *ensostrar*, V. *sostre* *Ensotanat*, V. *sota* *Ensotat*, *ensotat*, V. *sot* *Ensubecat* 'abaltit', V. *subec* *Ensucar*, V. *suc* i *suca* *Ensucrada*, *ensucrament*, *ensucrar*, -crat, V. *sucre* *Ensulfatar*, V. *sojre* *Ensulsiada*, *ensulsiament*, *ensulsiar*, *ensulsir*, V. *solsir* *Ensullat*, V. *sull* *Ensullecar*, V. *sullaca* *Ensumada*, V. *ensumar* *Ensumania*, V. *xemeneia*

³⁰ ENSUMAR i les seves variants antigues i dialectals *ensumar*, *ensolmar*, *alumar*, *eixolomar*, mot emparentat amb el gall-port. *usmar*, *osmar*, cast. *husmar*, *busmear*, basc *osmatu* i *susmatu*, fr. *hu(s)mer*, gascó i alt-it. *üsmà*, del mateix significat, i amb l'it. *ormare* i roms. *urmà* 'seguir el rastre'; tots plegats provenen d'un terme ll. vg. *OSMARE del llenguatge de la caça, pres del gr. *οσμύδαται* 'jo flairo', 'ensumo' (derivat de *δσμη* 'olor'); la nostra inicial *ens-* deu tenir una -n-afejada, i quant a la -s- del català i la -s- del basc *susmatu*, no n'hi ha explicació segura però potser es deu a una prefixació *SUB-OSMARE 'ensumar lleument, mig-ensumar'. □ 1.ª doc.: fi S. XIV.

Ja en diversos passatges d'Eiximenis: p. ex. on diu el ca «a vegades yo *ensumant* per les cavarroques, piquen-me serps e llargardaixos e molta altra aferam», *Terç* (*NCl.* vi, 127), «l'om golafre, quant ve al menjar, appar que tota la taula se deja metre e-l ventre, e que ab tots los senys corporals deja menjar, car guarda ça, e *ensuma* ab lo nas, ---», id. (f° 144v); «estec tres jorns arissada en un arbre --- e les bèsties salvatges *ensumaven-la* e lexaven-la estar, que no li podien fer mal», *La Comtessa Fidel* (*NCl.* XLVIII, 108). També figuren els presents *ensuma* i *enssum* en llistes de rims del *Torcimany* d'Aversó (§ 263.8, 1446.13 sense definicions però rimant amb moltes formes verbals).

³⁵ De les dues versions antigues de la trad. del *Breviari d'Amor* (fi S. XIV; en part princ. xv), que va despullar, cita Balarí: «major perfection an los arbres --- que ls alaments qui no viven ni moren; mas major perfection an encara les besties, qui no tan so-